

מראי מקומות - תענית

יט:

עבודה בשביעית. ודחה דאולי אפי' אם לא אמרי' שיש בזה דין עבודה ממש, אבל עכ"פ יש גם מצות עשה בשביעית דתשמטנה ונטשתה, דהיינו שיזניח הקרקע בלי שיש לו שום עסק בה, וכאילו אינו שלו. וא"כ, אם מתפלל בשביעית בשביל שהגשמים יהיו מועילים לקרקע שלו, א"כ נמצא שהוא חושב שהקרקע שלו היא, ואע"פ דשביעית היא והפקר לכל, והוי כמבטל מצות עשה זו, אבל אין כאן ראי' דהוי כפעולה ממש ע"י תפלתו.

ה. **מיום שחרב בהמ"ק נעשו גשמים צימוקין, וכו'**
כ' **הקין אורה דהגמ' חשבה ג'** דברים לברכה כשהגשמים יורדין בזמנן. (א) שהטיט, דהיינו הארץ, מתגבל יפה. (ב) שניתן להם הפרנסה בב"א, כי כל צמחי האדמה צומחים יחד. (ג) כי ניתן להם בזמנן, ויש להם פנאי לעשות ולאכול כתיקונם. וכ' דכל ג' אלו נאמרים בפסוק אם בחקתי וכו', ונתתי גשמיכם בעתם. (א) והארץ תתן יבולה, כי תתגבל יפה. (ב) והשיג לכם דיש, כי יתן לכם הכל בב"א. (ג) ואכלתם לחמכם לשובע, כי תאכל כתיקונה וישביע אתכם.

ו. **בשחרית שלח לו שגר לי וכו' בצהרים שלח לו וכו'**
יש לעי', מה הי' השקלא וטריא ביניהם. כ' המהרש"א דקבעו להם זמן ההלואה עד יום מסויים, והי' ההגמון אומר דעד אותו יום ולא אותו יום בכלל, ולכך שגר לו בשחרית של אותו יום, ומה דלא שגר לו בלילה משום דלפי אומות העולם הלילה הולך אחר יום העבר, ולכן לא שלח לו אלא עד הבקר. ואז השיב לו נקדימון דעד ועד בכלל, וא"כ הוי אותו היום בכלל. ומה דשלח לו עוד בצהרים, אולי ס"ל דכיון דאין מוכרח אם עד ועד בכלל או לא, א"כ לימא דעד חצי היום יהי' בכלל, ומצהרים ואילך אינו בכלל [אולי משום ספק יחלוקן], וע"ז השיב לו נקדימון דהמוציא מחבירו עליו הראי', ולכן יש לו כל היום. ומה דשלח לו במנחה, משום דאמר לו דעכשיו בזמן קטן כזה ודאי לא ירדו. אולם הבן יהוידע ביאר דבאמת ידע ההגמון שיש כל היום לנקדימון להחזיר לו המים, אלא דהי' ירא שמא יתפלל נקדימון ויתקבלו תפלותיו, ולכן שלח לו דברים אלו לצער, כדי שתתבלבל דעתו מרוב הצעה, ולא יתפלל בדעת צלולה, ואז לא תעשה תפלתו פירות להוריד גשמים.

א. **אבל מעות ביוקר ופירות בזול, מתריעין עליהן מיד פי' המאירי**, דכל מה שאינו אלא בצורת הוא משום דהפירות מצויים בעיר, אבל אם המעות ביוקר, והי' אם הפירות אינם מצויים בעיר ממש דאז אפי' אם הפירות בזול, מ"מ כפנא הוא ומתריעין מיד, וזהו "לא שכיחא". וע' באור החמה, דכ' דלכאור' מבואר שיש כאן מח' ר' חנינא ור' יוחנן, דר' חנינא ס"ל דרק היכא דלא שכיח ממש הוי מצב של בהלה של רעב, ואפי' אם מוכרים בזול, אבל מכיון שאינו בטוח שיהא עוד תבואה, הוי כחיינו תלויים מנגד. ור' יוחנן ס"ל דאפי' אם התבואה שכיחא בעיר, אבל המעות ביוקר, דהיינו דאף אם מוכר חפציו לא יועיל לו כ"כ, דהמעות ביוקר הם, אז מה מועיל לו דהתבואה בזול, הרי הוא אינו יכול לקנותה, שהרי אין לו מעות.

ב. **על הבורות ושיחין ומערות אפי' בפרוס החג כ' הריטב"א בשם רש"י והרמב"ם**, דהיינו חג הסוכות. והק' הריטב"א, הרי צורך שלהם הי' בימות החמה, ואיך לא התריעו עליהן כשהיו צריכים להן, ויתריעו עליהן עכשיו שבאים הגשמים ויתמלאו. וכ' שיש לדחוק ולומר דודאי הצורך הי' להם יותר בימות החמה, אבל לפי שאינו זמן גשמים לא התריעו עליו, שאין מתריעים על מעשה ניסים, ולכן אין מתריעים עד זמן סוכות, ואז מתריעים מיד כיון דכבר באה הצרה מקודם.

ג. **ועל כולן אין מתריעין עליהן אלא באפרכיא שלהן פרש"י**, ועל כולן היינו כל אלו, מתריעין רק באותה מלכות. ולדבריו י"ל דרק אותן המנויין בברייתא אין מתריעין אלא באותה אפרכיא, אבל במכה מהלכת, י"ל דאף במדינות אחרות מתריעין. אבל הר"ן (i: מדפי הרי"ף) כ' דאף על מכה מהלכת קאי "ועל כולן", ואע"ג דאמרי' דמכה מהלכת מתריעין עלי' בכל מקום, היינו דוקא באותה אפרכיא.

ד. **על הבורות ועל השיחין ועל המערות אפי' בשביעית פרש"י**, דיכול להתפלל משום דכל שעה צריכין לשתי', ואע"פ שהגשמים מועילין לקרקע בשביעית. ולכאור' דבריו תמוהים, מה לי דהגשמים מועילין להקרקע בשביעית, הרי אינו עושה בה שום עבודת קרקע. וע' בספר גבעת הלבונה, בחלק נס על הגבעה (אות י"ג), שהביא מי שרצה להביא ראי' מדבריו רש"י דמי שעושה עבודת הקרקע ע"י תפילה, ג"כ שייך ביה איסור